

BURDUR'DA MEVLEVİLİK VE MÜCAHİDAN I MEVLEVIDEN ÇANKIRI SON POSTNİŞİNİ HÜSEYİN HASİB BURDURİ DEDE EFENDİ

Hayati KUZUCU

Burdur,1204 yılında Türkler tarafından fethedilerek bir Türk beldesine dönüşmüştür. Fetih yıllarına ait kaynaklarda bölge hakkında bir bilgiye rastlanılmaz .Ancak eski bir gelenekten beslenen daha doğrusu bir halk söylencesine dayanan ve Burdur hakkında manzum bir destan halen adını taşıyan caminin bahçesindeki mezarında yatan Hecin Dede'nin fethine katılan bir Horasan Ereni olduğunu haber vermektedir . Bunun yanın da Dorum Dede ile Hasan Dedenin de Hecin

Dedeye yoldaşlık yaptıklarını rivayetlerden anlıyoruz. Fetih sonrası başlayan Türk şehri oluşma sürecinde Pir i Türkistani Yesevi ve onun yolundan yürüyen Hacı Bektaş müritlerinin Burdur ve çevresinde oldukça etkin oldukları tarihi belgelerden anlaşılıyor. Bunun açık delili ise Cumhuriyete kadar olan zaman zarfında varlıklarını sürdüren Tekke ve zaviyelerdir. Yalnız bu tekke ve zaviyelerde varlığını sürdüren Yeseviye tarikat meşrebi, bir çok yabancı Türkoloğunda işaret ettiği üzere, 15.yy dan hatta 16.yy başlarından itibaren içlerine sızan, Şah İsmail taraftarlarının faaliyetleri sonun da eski Hacı Bektaş çizgisinden saparak, tamamen farklı bir tarikata dönüşmüştür¹. Bu meyanda Burdur da fetih yıllarından bir müddet sonra faaliyete başladığını düşündüğümüz Doğan Bey, Yarışlı da ki Hüseyin Dede yine bu bölgedeki Efendioğlu Halit Erle Kazasında ki Doğan Baba, Işıklı Dede, Karaca Ahmet Sultan, Niyaz Baba, Gölhisar Yaman Dede (Yamadı), Bey köy de ki Ak Baba Sultan Horasanilerin ilk akla isimleridir. Nitekim Mısır da ki önemli bir Bektaşî Dergahın da 1530 -1654 yılları arasın da şeyhlik eden üç Burdurlu şeyhin bulunması eskiden beri Burdur da Bektaşî tarikatının varlığını göstermektedir². 2.Bayezid döneminde Gölhisar Çukurca köyünde o devrin en önde gelen Bektaşî Ocaklarından Seyid Gazi ocağına bağlı dervişler bir cami inşa ederek varlıklarını gösterirken yine aynı kazanın Sofu Köyünde sayıları oldukça azalsa da sadece dervişler yaşıyorlardı. Moğol istilası sırasında özellikle şehir ve kasabalardaki esnaf - zanaatkar kesimin örgütü olan Ahi Birlikleri mensupları doğal olarak Moğol çapulculuğundan en çok zarar gören kesimlerdir.

Sonuçta Moğol sömürüsüne ilk baş kaldıran kesimde bu zümre olmuş dolayısıyla en büyük kırımını da onlar yaşamıştırlar. Selçuklu yönetiminden umudunu kesen Ahiler, mücadelelerini özellikle örgütlendikleri Konya ve diğer Orta Anadolu çevresinden Batıya Türkmen Beylikleri topraklarına göç ederek sürdürme yolunu seçtiler. Bilecik ile Antalya arasındaki uç bölgeler Ahiler için yeni imkanlar sunan yerler olmuştur. Söz konusu Uç Bölgesine olan göçte Ahilerin Burdur ve Gölhisar topraklarına da yoğun bir şekilde yerleştiklerini, Osmanlı dönemi kayıtlarından çıkarıyoruz. Bölgedeki Selçuklu dönemi ve Hamit Beyliği hükümrânlığı sırasında ki varlıklarını Arap seyyah Batuta haber vermektedir. Hatta Batuta'yı misafir eden Gölhisar Beyi Mehmet Bey'in Çelebi unvanından bir Ahi olduğunu anlaşılıyor. İşte bu Batı Uç Bölgelerine yapılan Ahi göçü sonucun da Osmanlı Devletinin kuruluşunda söz konusu zümrenin çok büyük bir katkısının olduğu, bir çok tarihçi tarafından kabul edildiği malumdur. Batı Anadolu da ki Türk Sosyal yapısının sağlıklı ve sağlam olmasının da Ahi kesimlerin etkisi son derece önemlidir.

Ahilerin Moğollarla giriştikleri mücadeleleri³ yanında, devrin Konyasın da Selçuklu hanedanı üzerinde oldukça etkili olan İrani zümrenin en önde gelen gücü Celaleddin Rumi ve müritleri sonraki unvanlarıyla Mevlevî taifesinin Moğollarla gayet iyi ilişkiler içinde bulunmaları tarihi gerçeklerimizdendir⁴. Bu iki zümrenin aralarının bu sebeple oldukça açık olduğu Prof.Dr .Mikail Bayram'ın bir çok eserinde vurgulanmaktadır. Aslında Celaladdin Rumi'nin babası Bahaddin Velet'in her ne kadar yüceltme amacıyla Sultan ül Ulema denilse de yaşadığı Harzemşahlar ülkesinde ki Belh şehrinde Anadolu'ya göç etmek zorunda kalışının ana sebebi biraz muğlaktır. Göçe sebebinin B.Velet'in Harzem sarayına yakın bir kişi iken devrin de ve sonraları İslam tarihinin yetiştirdiği en büyük alimlerden sayılan Fahreddin Razi ile girdiği ilmi münakaşalar yüzünden olduğu

¹ İrene MELİKOF, Destandan Masala (Çeviren Turan Alptekin) .Sayf.238 ,244-245 .İstanbul-2008

² Fuat KÖPRÜLÜ ,Mısır da Bektaşilik .Türkiyat Dergisi Cilt 6-1939 .Sayf.29-30

³ Prof.Dr .Mikail Bayram, Fatma Bacı ve Bacıyanı Rum .Sayf .18 .İstanbul-2008

⁴ Mikail BAYRAM ,a.g.e Sayf.22-23

aktarılmaktadır . Razi gibi bir alimle baş edemeyeceğini anlayan B.Velet çareyi Belh'i terk etmek te bulur .O, İran kültürünün ve sufiliğinin Anadolu'ya taşınmasını bir ölçüde gerçekleştiren bir insandır . Anadolu da boy atmakta olan diğer bir sufi akım ise Yeseviye kolundan gelen Hacı Bektaş tarikidir ve tarikat Türkmen ruhunun bir ürünü gibi gözüküyor. Ancak Mevlevilik sonraki yüzyıllarda tamamen Milli bir hüviyete bürünmüş ,Türk Milli Kimliğinin oluşmasın da önemli bir rol oynamıştır ; bunu da görmezden gelemeyiz. İşte bu ahval içinde iken Uç bölgelerinde oldukça büyük bir gelişme gösteren Ahilik ve Hacı Bektaş ı Veli tarikatı Mevleviliğin Anadolu'nun Batı kesiminde yayılmasını engellemiştir .Bu durumu düzeltmek isteyen Celaleddin i Rumi'nin torunlarından Ulu Arif Çelebi bilindiği üzere Batı Anadolu'ya bir seyahate çıkmış ve bölgede etkinlik kazanma yollarını araştırmış sonuçta da oldukça da başarılı olmuştur. Yukarda gördüğümüz üzere Burdur ve çevresi Ahi ve Horasan Erenleri yolunun yolcularının etkili oldukları bölge içindedir. Osmanlı topraklarına katıldıktan sonra ise Mevleviliğin de yayıldığı en azından faaliyet gösterdiği bir bölgedir. Zamanında küçük bir yerleşim yeri olan Burdur'a Mevleviliğin ne zaman ve kimin tarafından getirildiği hakkında hiçbir bilgiye ulaşamadık ancak Fatih devrinde bizce Burdur da bir Mevlevi Tekkesi mevcuttu ancak bu tekke doğrudan Mevlevi Tekkesi adıyla değil de başka bir isimle biliniyordu. Nitekim 1914 depreminde yıkılan Burdur Mevlevihane'sinin tamiri için yazılan bir yazı da bu Mevlevihane den Ahi Mehmet Mevlevihane'si olarak bahis edilmektedir ⁵. Tekkenin varlığını ya da Burdur da ki Mevlevi varlığını bize 15. -16.yy da Burdur da yaşayan Burdurlu iki önemli Mevlevi şairinin mevcudiyeti haber veriyor . Bilindiği üzere bu şairler Fedayi Dede⁶ ve Servi'dir⁷ . Bunlardan Fedayi Dede 16.yy başın da bölgede patlak veren Şahkulu isyanı sırasında- tam bir anarşist sürüsü olan isyancılar tarafından yakıp yıkılan -Burdur'dan kaçarak Afyon da bulunan Mevlana ailesinden Sultan Divani Dede'nin dergahına gitmiştir.İsyan sonrası tekrar Burdur'a dönen Fedayi Dede , Burdur'da ona sık sık misafir olarak gelen Divani Dede ile iyi bir dostluğu vardı. Mevleviliği Burdur'a getiren kişinin Fedayi Dede'nin olduğu düşüncesi ⁸ pek doğru değildir. Sözü edilen zaman da o daha çok gençtir, henüz bu tarikata yeni girmiş ve Burdur da ki tekkeye müdavim olan bir derviştir. Her ne kadar devre ait Osmanlı Arşiv Belgelerinde Burdur Mevlevihane'siyle alakalı bir kayıt göremiyorsak da 1592 yılında Burdurlu Mehmet Uzuni adlı bir şair tarafından Burdur'da yeniden yapılan Mevlevihane ile alakalı düşündüğü bir tarih bize bu konuda bilgi kırıntıları sunmaktadır.

Berekallah hoş oldu bu cayı dilküşa-

Buldu hüsnile cihanda revnakı karir behişt

Ey Mehmet oldu cennette bu menzili bir makam

Anın için dediler tarihine "Serir Behişt"⁹.

Bu tarihten itibaren 19 .yy ortalarına kadar Burdur Mevlevihane'si ile ilgili fazla bir malumata rastlamasak da Mevleviliğin Burdur da ki varlığı şüphe götürmez bir gerçektir . Nitekim Hicri 1214 Miladi 1799 tarihinde Burdur Mevlevi şeyhine Gümrükten bir miktar yardım ayrıldığı anla-

⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi(BOA) .A.AMD .83/93

⁶ Hayati KUZUCU ,Türk Şiirinde Bir Renk Burdurlu Fedai Dede .www.burdurtarihi.com

⁷ Sehi Bey ,Tezkire .Sayf.239-240.Istanbul-1980

⁸ Konya Vilayet 1309 Salnamesi .Sayf .115

⁹ Konya Yama Eserler Kütüphanesi: Mecmua i Fevait. No 2579

şılıyor¹⁰. Diğer tarikatlar gibi şehirde ve çevresinde Kadirilik(Yoğunlukla Tefenni çevresi),Nakşilik-Rüfailik her zaman kendine müritler bulmuş ve varlıklarını sürdürmüşlerdir. Burdur'un yetiştirdiği zamanın çeşitli ünlü medreselerinde müderrislik eden ve Sultan Hocası olarak da bilinen büyük alim Şeyh Sinan Hamidi 15.yy sonlarına doğru devrinin yaygın tarikatlarından birine intisap ederek memleketi Burdur'a dönmüş , zamanla kendi adını alan bu gün Sinan Mahallesi adıyla bilinen mahalde bir dergah kurarak hayatını sürdürmüştür. Daha sonraları bu dergah faaliyeti Nakşiler tarafından devam ettirilmiş , Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar bağlılarınca ulaştırılmıştır . Osmanlı son devrinde yaşayan Rahmi Sultan (K.S) bu dergahın son ünlü şeyhi olarak bilinir. Onun son halifelerinden en tanınanı ise merhum Askeriyeli Urgancı Mehmet Acar'dır. Osmanlı son devrinde aynı tarikatın Burdur da önde gelen isimlerinden biride Helvacıade Yakup Efendi ile Cumhuriyet devrinde de ömür süren Rahmetli Topal Mehmet Emin Efendi (K.S) adıyla maruf olan zattır . Eski Burdur da oldukça önemli sayıda dervişin yaşadığını ve bu dervişlerin genellikle Yenice mahalle ile Cami i Kebir Mahallesinde kümelendiklerini Osmanlı devri Nüfus Defterlerinde ki kayıtlardan çıkarıyoruz. Hatta İranlı ve Hindi dervişlerde de bu zümre içinde yer almaktadırlar . Söz konusu dervişlerin tarikatları pek yazılmasa da Mevlevi dervişlerinin bazılarının meşrepleri verilmektedir . Bu defterlerden birinde örneğin 1840 'da Divan Baba da yaşayan 103 no'lu hanede kalan Ömer Efendi adın da ki dervişin Tarikat ı Mevleviyeden olduğu yer almaktadır¹¹ . Yine 1840'ta Mevlevi dervişlerden Postnişin Kalender Baba ile birlikte 9 dervişin daha Üçdibek Mahallesindeki 98 nolu hane olarak belirtilen Mevlevihane de ikamet ettikleri görülüyor¹² .1855'te Burdur Ahi Mehmet Dede Mevlevihane'sinin sahip olduğu vakıf arazilerinden biri 200 dönüm bir başkası 80 dönüm tarla ile yine biri iki dönüm bir başkası üç dönüm bağın Said Efendi ve Çiloğlu Mustafa Efendi (Ağa) tarafından zabt edildikleri ve bunlara ait gelirlerin tahsil edilemediği daha önce Şeyh Kalender Baba tarafından ve bir başka şikayetçi tarafından istidayı arzı hal olarak Evkaf ı hümayuna iletildiği görülüyor¹³.

Öte yandan eski Burdur Mevlevihane'si zamanla harap olunca Sultan Abdülmecit tarafından yeniden yaptırılmış ve tarikat faaliyetleri bu yeni Mevlevihane de sürdürülmüştür . Tanzimat sonrası Mevlevihane'nin Burdurlu ünlü şeyhleri Postnişinleri ile aynı zamanda bir kaside şairi olan Kudsi Dede'den (1840 da Burdur Mevlevihane Postnişini) hemen sonra 1840 -1852 'ye kadar Kalender Dede¹⁴ arkasından Şeyh Mehmet Efendi (1855' te postnişindi) . Burdur Mevlevihane'sinden Osmanlı Arşivinde bulunan 1867 tarihli bir mazbata metninde Hankah olarak söz edilmektedir¹⁵. 1303 (1885)yılı Konya Vilayet Salnamesinde ise zaviye olarak isimlendirilmiştir¹⁶.Cumhuriyet devrinde Rıza Erdem ve Mehmet Necati tarafından daha ziyade sözlü kaynaklara dayanılarak yazılan Burdur Vilayeti Tarihi ,Halkıyatı ve Harsiyatı adıyla basılan eserde verilen bilgilerin çoğunluğu maalesef tarihi gerçeklerle pek uyuşmamaktadır¹⁷ .Söz konusu kitapta Burdur Mevlevihane'si hakkında yazılanların büyük bir bölümü de bu bakımdan irdelenerek okunmalıdır. Ulu Cami'nin güneyinde konumlanan bu gün yeri bir çeşit makamsal alan ve bahçe şeklinde düzenlenerek hatırası canlandırılan Mevlevihane'nin sık sık tamir edildiğini veya tamire gayret edildiğini 1902 de özel-

¹⁰ BOA. C.,EV.291/14839

¹¹ BOA.NFS.d 3249.Sayf .50

¹² BOA.NFS.d 3249.Sayf .68

¹³ BOA. A.MKT.MHM.081/050

¹⁴ BOA .ML.VRD.TMT.d.09918/386-A.DVN .56.70

¹⁵ BOA. MVL 00353/00097

¹⁶ Konya Vilayet 1303 Yılı Salnamesi .Sayf.210

¹⁷ Mehmet Necati –Rıza İsmail ERDEM(Yayıma hazırlayan Doç.Dr Şevkiye Kazan) .Sayf.54-55 .Ankara -2015

likle 1914 büyük depremde bir harabeye döndüğü "Dergah ve selamlık ve Haremin "tekrar inşası için yapılan girişimlerden anlıyoruz ¹⁸.Cumhuriyetin ilk yıllarına intikal eden ve sonra tamamen yıkılan bölümün ise eski yapının küçük bir kısmının olduğunun kestirilmesi güç değil . Hatta 1857 'de dahi Burdur Mehmet Ahi Mevlevihane'sinin harap olduğu görülüyor ¹⁹. Bu sırada yukarda adın andığımız Mevlevihane postnişini Şeyh Mehmet Efendi'nin gayretiyle Sultan Abdülmecit tarafından yeniden yaptırılmıştır. Şu hususu belirtmekte yerinde olacaktır :1826 da 2.Mahmut tarafından kapatılan Bektaşî tekkelerine diğer tarikat şeyhleri idaresine verilme bağlamında bazı Mevlevî dedeleri Burdur Erle(Yeşilova) kazası Niyaz Baba Tekkesinde görevlendirilmişlerdir. Örneğin 1858'de vefat eden Niyaz Baba Tekkesi şeyhi Postnişin Mehmet Dede idi.

Burdur Yeşilova Niyazlar Köyü Niyaz Baba Türbesi haziresinde bulunan Tekke'nin Mevlevî Dedesinin mezarı ve taşı.

Hülasa edecek olursak Mevlevîlik Burdur 'da oldukça eski bir tarihten beri faaliyette bulunan bir tarikattır ve dikkat çekici şahsiyetlerin bu şehirden yetişmesine vesile olmuştur .Yanı sıra 19.ve 20 .yy' da Burdur dan yetişen ünlü şahsiyetlerin zamanımıza kadar iz bıraktıklarını görüyoruz. Bunlardan Cezayir Defterdarı Osman Burduri ,Sadrazam Derviş Mehmet Paşa ,Küçük Şeyh Mustafa Efendi,Muhaddis ve müfessir Halil Burduri , yazdığı bir çok kitap zamanımıza ulaşan ulema-dan Muhammed Raşit Burduri , Hattatlar : Kayışzade Hafız Osman , Hattat Kayışzade Mehmet Emin Efendi ,Vahdeti Bey ,İsmail Hakkı Burduri , İzzet Burduri , Müderris ve şuaradan Dersiam-Seyit Hüseyin Hüsnü Burduri(Ölüm Hicri 1266),Ahmet Tefvik Paşa ,Ahmet Şükrü Paşa , Mevlevî Dedesi Hüseyin Hasib Burduri, Müderris -Müftü Muhammed Salim Efendi , Siyasetçi ve Hukukçu Prof.Mustafa Şerif Özkan , gerçekten çok büyük bir değer olan cennetmekan Mehmet Hatipoğlu

¹⁸ DH.UMVM 1/50

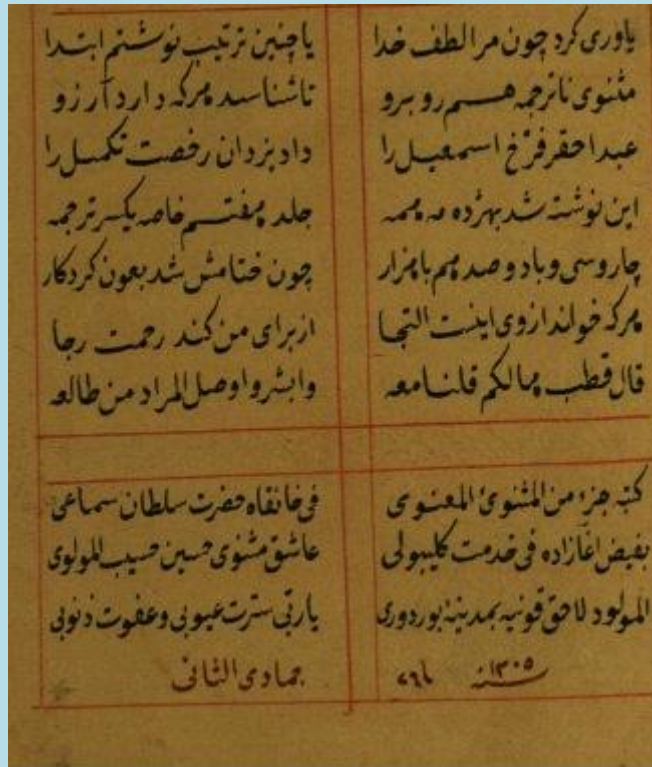
¹⁹ BOA. AÇAMD 00083/0009

Hoca , Ömer Rıza Doğrul , Burdur Muharriri diye tanınan Doktor Mehmet Şerif Korkut ,Burdur Ressamı İsmail Altınok ,Burdur Şairi İbrahim Zeki Burdurlu , büyük tarihçi İbrahim Kafesoğlu halen hayatta olan Kur'an kıraat ve tilavetinin eşsiz karisi ve hocası Hafız Prof. Dr.İsmail Karacam ilk aklımız agelenlerdir.

Burdur Kökenlilerden Cezayir Defterdarı Osman Burduri'nin oğulları Ünlü Cezayir Müdafisi Hamdan(Hamdun) Hocayla kardeşi Edip , Mütercim Kaymakam Ahmet Nazif Efendi , torunları Ali Rıza Paşa ,Hasan Mazhar Paşa , Sarı Keçili Doktor Ahmet Beyin oğulları Yenibahçeli Nail ve kardeşi 1.Dünya -İstiklal Harbi ünlü komutanlarından Yenibahçeli Şükrü Beyler , Ünlü Edebiyat Tarihçisi Agah Sırrı Levent, Türk ilim hayatının yüz akı Mehmet Numan Gölhisarının oğlu büyük alim Muhammet Hamdi Yazır'ı da unutmamamız gerekiyor. Bu isimler içinde adı geçen Mücahidan ı Mevleviyandan Çankırı Mevlevihanesi son Postnişini Hüseyin Hasib Burdur 'i aslın da yazımızın ana başlığıdır.

MÜCAHİDANI MEVLEVİYANDAN ÇANKIRI MEVLEVİHANESİ SON POSTNİŞİNİ HÜSEYİN HASİB BURDURİ (1854-1927)

Bir Musikişinast bir Hattat bir eylem insanı . Eskilerin tabiriyle Hezarfen sıfatına layık bir kişilik olan Hüseyin Hasib Burduri Dede ; doğum tarihinde tam bir açıklık olmasa da 1849 yılında Burdur da doğmuştur. Bize ulaşan şifahi bilgilere göre babası zamanın müderrislerinden Hasib Mehmet Efendidir. Hüseyin Hasib Dede de Hasib Dede adıyla şöhret olmuş bu isimle tanınmıştır. Oldukça cevval , mücadeleci ,teşkilatçı bir karakteri olduğu görülen Hasib Dede'nin sağlam bir eğitim almış olduğunun iyi bildiği Arapça ve Farsça 'dan anlaşılmaktadır .Eğitim hayatı hakkında şimdilik pek fazla bilginiz olmasa da devrinde son derece etkin medrese ve müderrislere sahip olan Burdur 'da yetişmiştir .

Hasib Dede'nin güzel bir hatla istinsah ettiği Mesnevi yazmasının Konya'nın Burdur şehri doğumlu Hüseyin Hasib Mevlevi olduğunu belirten 52 .sayfası

Babasının da büyük ihtimal Mevlevi meşrep olmasından dolayı küçük yaşlarda bu tarikata girmesi pekala mümkündür çünkü 19.yy da çok küçük yaştaki Mevlevi dervişlerin örneğin 12 yaşlarında tarikat mensuplarını Burdur'da görüyoruz . Burdur'dan sonra eğitimine nerelerde devam ettiğini bilmiyorsak ta 1885 senesinde Afyon Mevlevihanesinde 1888 'de ise Gelibolu Mevlevi Dergahında bulunmuş olduğunu istinsah ettiği bazı yazma eserlerinden çıkarıyoruz. Çünkü 1875 'te Afyon da istinsah ettiği Mevlana Mesnevisinde Mevlevi Hüseyin Hasib Burduri Gelibolu da da istinsah ettiği Sipehsalar tercümesinde ketebesinde ise Derviş Hüseyin Hasib Burduri olduğunu ifade etmektedir .Bu tarihten hemen sonra genç yaşta Dedelik makamına erişmesi onun ayrı bir vasfıdır. Hasib Dede bir müddette Konya Mevlevihanesinde kaldıktan sonra daha sonra yine dönmek kaydıyla olsa gerek memleketi Burdur'a dönerek uzun bir zaman Burdur Mevlevihane'sinde Neyzenlik yapmıştır.

Hasib Dede İstanbul da bir Mevlevihane de bir grup dervişle .Soldan oturanlardan 4. Neyzen

Burdur'a klasik Türk Musikisinin Dede tarafından getirildiği genellikle ifade edilmektedir. Bu sıralarda Burdur Postnişini Ali Dede olarak tanınan Ali Rıza Dede'dir. Bu şehirde ki yaşantısı hakkında pek fazla bilgimiz olmasa da son derece değerli bir şahsiyet olan Eski Burdur Milletvekili Doktor Mehmet Şerif Korkut 1.Dünya Harbi ve İstiklal Savaşı sıralarının Burdur'uyla alakalı bir çeşit hatırat olan "Tanıdıklarım " adıyla neşrettiği eserinin ona yer verdiği kısmında , yazdıklarıyla bizim kafamız da bir çok karışıklığa sebep olmaktadır. Korkut Osman Ağa adın da bir kişinin kendisine şunları söylediğini aktarmaktadır .
" Şu karşıdaki saat kulesinin biraz ötesinde Mevlana yokuşu başlar. Bu yokuşun sokağı da Mevlana sokağıdır. Yokuş biraz dikçedir de onun için araba inemez. Hatta at üstünde de gidilemez, atı yedeğe almak gerekir. Sekiz on adım aşağıda ve sağda Mevlana (Mevlevihane) binası bulunur. Buraya da Burdur ağızınca, kısaltılmış olarak Mevlana derler. Sokağın ve yokuşun adları da Mevlevihane'den galat olarak Mevlana'dır. Mevlana'nın yani Mevlevihane'nin baş dervishi, senin deden, 78 yaşında rahmete kavuşmuş Hasip dede idi. Doğu dillerinde, bilgin ve faziletli bir zat olarak tanınan Hasip dede aynı zamanda büyük bir musiki üstadı idi. Onun içindir ki çocukluğumda kendisine hürmetimi çekmiş olan bu zatı baba dostu olduğundan dolayı da hayatını takip etmek ve tanımak zevkini ayrıca duydum. Kendisini Türkiye Mevlevi Tekkelerinin mühimlerinin başında görmüş-tüm.Samsun ,Çankırı, Gelibolu Mevlevi tekkeleri bunun ilim ve irfanından ve müzik kültüründen çok istifade etmişlerdir .Kardeşindeki musiki inkişafı da bundan dolayıdır diyebilirim.... "²⁰

Korkut , "Kötü Huylarımıza Dair " başlığını taşıyan bu bölümün devamında Osman Ağa'nın eşinin sıtma hastalığı için çocuklar olarak para toplayıp sulfata aldıklarını belirtir . Buradan anladığımız Hasib Dede Korkut'un dedesidir . Karışıklık ise hatıratın devir karışıklığıdır bir kere Osman Ağa Dedeyi çok iyi tanımaktadır hayatının mühim safhaları hakkında oldukça doğru bilgiler vermektedir başlangıçtaki anlatım tarih açısından Hasib Dede'nin ölümü sonrası olmalıdır. Devamında hatıratını Şerif Korkut'un Osman Ağa'nın eşinin çocukluğun da tutulduğu Sıtma Hastalığına intikal ettirerek bizim aklımızda sorular uyandırmaktadır . Anlatılan devirle ilgili tarihi bir karışıklığın söz konusu olduğu meydanda. Şerif Korkut rahmetli bu hususu bize çok muğlak bir şekilde verirken muhatabına hiçbir itiraz ve yanısıra açıklamaya yer vermemesi , bizde kuşku uyandırmakta. Hasib Dede'nin Burdur da iken evlenip çoluk çocuğa karışması pekala mümkündür .Şerif Korkut'un babası Nakşibendi şeyhi olup Hasib Dedeye bağlantısı olması oldukça zayıf bir ihtimaldir . Annesi Şerife Hanımın (Burdur'un eski ailelerinden Koca Hamzaoğullarından) babası olması hususu bize makulmuş gibi durmaktadır. Bildiğimiz kadarıyla ya da bilebildiğimiz kadarıyla merhum Korkut bu çeşit bilgileri pek paylaşmamıştır .Doğru değilse niçin söz konusu satırları yazmıştır . Hasib Dede vefat ettiğinde Şerif Korkut'un otuz iki yaşlarında olması gerekiyor . Hatta Burdur da beş yıllık idadiyi bitirip İdadi'nin devamı için Konya'ya gittiğinde, kendisine yardım etmesi için Burdur Mevlevi önde gelenlerden birisinden Mevlana ailesinden Velet İzbudak'a tavsiye mektubu götürmesi ve Çelebice çok iyi karşılanması dikkat çekicidir . Ayrıca bildiğimiz kadarıyla İzbudak la Hasib Burduri ile yakın dostturlar. Hasib Dede'nin Burdur'dan şartlar gereği ayrılırken eşi ve çocuğunu bırakıp gitmesi sonra tekrar evlenmesi ihtimalini göz önünde tutarak devrinde benzer hadiselerin sıkça görüldüğünü hatırlatalım . Her neyse bu karışıklığa Korkut'un hiçbir açıklığa meydan vermeyen hatıraları yol açmaktadır. Umudumuz , bize oldukça karışık gelen bu meselenin yeni

²⁰ M.Şerif KORKUT ,Tanıdıklarım .Sayf.16-17.Ankara-1949

ulaşılacak bilgilerle aydınlanmasıdır .
DEDE VE OĞLU ŞEMSETTİN-AYHAN ERSUNAN ARŞİVİ-

Hasib Dede'ye gelince Burdur'dan sonra 1890 sonrası bir süre Kastamonu da kaldığını sanıyoruz . Bilahare Mevleviliğin ana kaynağı asıl yurdu Konya'ya gittiği ve büyük dergahta epeyce bir müddet neyzenlik yaptığı hatta başneyzenlikte bulunduğu bilgileri bir kırıntı halinde bize ulaşmıştır ne var ki bu bilginin aslen Konyalı olan başka bir neyzen Hasib Dedeyle karıştırılması sonucu da olabilir. Oldukça faal bir kişilik olan Hasib Dede'nin zamanın fikir akımlarından Türkçülük düşüncesine yakınlık duyduğunu hayatının ileri safhalarında ki faaliyetlerinden çıkarıyoruz bu sebeple olsa gerek Mevlana ailesinden en çok Türkçü fikirleri ve gayretleriyle tanınan Velet İzbudak Çelebiyle yakın dostluğu görülür. 1911 senesinde Samsun o zamanki adıyla Canik Mevlevihanesi Postnişinliğine getirilmiştir²¹. Bu sıralarda bir sebeple İstanbul 'da büyük Mevlevihanelerden birinde bir zaman kaldığı sanılıyor. Samsun da Hasib Dede'nin hayatı son derece çetin bir mücadele ile başlamıştır .Tekke'nin bir önceki Şeyh ailesi ile tekkenin mal varlığı üzerine hukuk mücadelesine giren Hasib Dede, azimle bu işi Mevlevihane yararına sonlandırmaya uğraşmıştır . Ayrıca Mevlevihane de bir çok yenilikler gerçekleştirmiş yanı sıra tarikatın yaygınlaşması yolunda oldukça başarılı çalışmalarla dikkati çeker²² . Hasib Dede'nin daha önceki şeyh ailesi ile olan ilişkileri yeni Mevlevihane yapılması için bir projeyi ilgililere sununca yeniden gerilmiş sonuçta büyük bir ihtimalle isteği ile Çankırı Mevlevihanesi Postnişinliğine nakledilmiştir²³. Selçuklu devrinden beri Anadolu'nun kül-

²¹ Divan şiirinde bir renk Burdurlu Fedayi Dede konulu araştırmamız da Hasib Dede'nin 1909 'da Samsun şeyhi olduğunu yazmıştık ancak bunun yanlış hesaplama olduğu anlaşılıyor.

²² <http://www.bakisarisakal.com/>

²³ BOA. DH.ID. 84 /17

tür hayatına önemli şahsiyetler yetiştiren bu Anadolu şehri, Dede'nin ömrünün son durağıdır

HASİB DEDE'NİN EŞİ ADİLE HANIM VE OĞLU ŞEMSETTİN PARLAR -MERHUM ŞEMSETTİN PARLAR MEVLEVİ KİSVESİYLE -AYHAN ERSUNAN ARŞİVİ-

ÇANKIRI MEVLEVİHANESİN DE SEMA ESNASINDA HASİB DEDE VE OĞLU ŞEMSETTİN-AYHAN ERSUNAN ARŞİVİ-

Samsun da yaşadığı olayları bu şehirde yaşamamış ancak harap ve maddi yönden büyük sıkıntılar yaşayan Mevlevihanenin yeniden ihyası için Hasib Dede bu uğurda büyük uğraşlara girişmiştir. Yaptığı çalışmalara bağlı olarak Çankırı halkınca oldukça sevilmiş ve şehrin etkili kişileri arasında kısa zaman da girmiştir. Mevlevihaneye çeki düzen verdikten sonra Semalı ayinler icrasına başlanmıştı. Bu işler olurken patlak veren Balkan Faciası sonunda başlayan büyük muhaceretin yoksul-

ları için yardım başlatan Hasib Dede mühim katkılarda bulunmuştur²⁴ . Ancak bütün gayretlerine rağmen devrin zorluklarına binaen Mevlevihane yenilenmesine yetkililerden yardım alamamıştır. Osmanlı Devleti için bir İstiklal Harbi olan 1.Dünya Harbi sırasında top yekun harbe iştirak için Osmanlı Yönetimince başlatılan gönüllü hareketleri organizesi sonucunda Mevlevi Tarikatından teşekkül ettirilen Gönüllü Mevlevi Taburu sonra Alayına 33 Çankırlı Mevlevi Mücahidin başında katılmıştır²⁵ .Bu Alaya çeşitli Anadolu Mevlevihanelerinden çok sayıda Mevlevi katılırken Hasib Dede'den başka Burdur Mevlevihanesinden iki gönüllü Mücahitte bulunuyordu ki bunlardan biride Burdur Mevlevi Postnişini Fehmi Dede'dir .Velet Çelebi'nin Alay Kumandanı olduğu Mevlevi Mücahit Alayı , Suriye cephesine intikal etmiştir²⁶ . Savaş kaybedilirken dağılan Mevlevi alayındaki gönüllü Mevlevilerin büyük çoğunluğu büyük güçlükler çekerek geriye dönerken bazıları da çeşitli nedenlerle Suriye cephesinde hayatlarını kaybetmişlerdir .Bunlardan biride Burdur postnişini Fehmi Dededir (Burdur Hicri 1292 - Şam Hicri 1334). Hüseyin Hasib Dede de yurda dönenler arasındadır .

1. DÜNYA HARBİNE KATILAN MÜCAHİDAN I MEVLEVİ ALAYINDAN BİR GRUP.KILIÇLI OLAN VELET ÇELEBİ - HASİB DEDE -BURDUR POSTNİŞİNİ FEHMI DEDE VE BURDURLU DERVİŞ MEHMET.

Çankırı'ya geri gelen Dede postnişinliğe devam etmiştir. İstiklal Harbi sırasında Milli Mücadeleye gönülden destek veren şahsiyetlerden olduğu bu nedenle de Atatürk tarafından takdir edildiği

²⁴ Prof.Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ ,Vatan Savunmasında Mevlevihaneler .Sayf.5 ,34 .Konya -2005

²⁵ <http://www.cankiripostasi.com> .Metin YILMAZ ,Son Postnişin Hasib Dede Efendi . Yazarın bundan başka Hasib Dede ile ilgili çeşitli yazıları bulunmaktadır. Örneğin tam adının Hasan Hüseyin Hasib olduğunu bize bir koleksiyoncu da bulunan ve dedeye ait olan mühürden bizi haberdar etmesi gibi.

²⁶ Bu konuda geniş bilgi için bakınız,Nuri KÖSTÜKLÜ ,Vatan Savunmasında Mevlevihaneler.Konya -2005

bilgisi şifahen de olsa bizce doğrudur.Çankırı Mevlevihanesi son postnişi olarak 1925 'te çıkan Türbe ve zaviyelerin kapatılması kanununa kadar bu görevi sürdüren Hasib Dede 1927 yılında aynı şehirde vefat etmiş ve bu şehre defnedilmiştir . Adile Hanımla evli olan bu evlilikten Şemsettin (Parlar) ve Şevkiye(Ersunan) adın da bir kızı olmuştur. Şemsettin parlar uzun yıllar başarılı bir bürokrat olarak görev yaptıktan sonra kızı Şevkiye Hanım (1904-1930) ise genç yaşta vefat etmiştir. Gerçekten dikkate değer bir şahsiyet olan Hüseyin Hasbi Burduri bir hattat ve musiki ehli olarak bir çok kişiye tambur,ney hocalığı yanında Farsça öğretmiş vatansever kişiliği ile de ayrıca her takdire şayandır. Sözün kısası unutulmuş bu önemli şahsiyeti hatırlatmak bizce önemli bir görevdir. Bu konu da bize büyük yardımları dokunan Çankırı araştırmaları yazarı Metin Yılmaz'a ve Hasib Dede'nin torunlarından Ayhan Ersunan Bey'e Fotograf arşivini bizimle paylaştığı için minnettarız kendilerine teşekkürler ediyoruz....

BURDUR 03.11.2017